

KUTATÁS KÖZBEN

ORVOSTANHALLGATÓK ISMERETEI ÉS AZ AIDS

A fiatalok körében kortársaik által végzett megelőző tevékenység a HIV-fertőzés terjedése elleni küzdelemben egyike a leghatékonyabb módszereknek. Az egyetemi hallgatók orvostanhallgatók közreműködésével végzett megelőző tevékenysége már a kilencvenes évek elején sikeres volt Magyarországon is (Simon, 1992 és Simon et al., 1992).

A hallgatók jövőbeli potenciális oktatóinak és a „célcsoportok” AIDS-szel kapcsolatos ismereteinek felmérése a megelőző tevékenység tervezésének előfeltétele (Langer et al.). Bár a hasonló korú oktatók empátiás képességének egyéb elemei is lehetnek, a hatékonyság szempontjából lényeges a személyes szolidaritás és a generációs hasonlóság is.

A hatékony megelőzés érdekében a sokszínű ifjúsági kultúrát a multikulturalitás jegyében célszerű megközelíteni. Ennek részeként az orvosok mellett orvostanhallgatói és egyéb egyetemi diákcsoportokat (szociológia, pszichológia, tanárképző szakos hallgatók) tanácsos megnyerni attitűdjük, ismereteik és képességeik felmérése mellett.

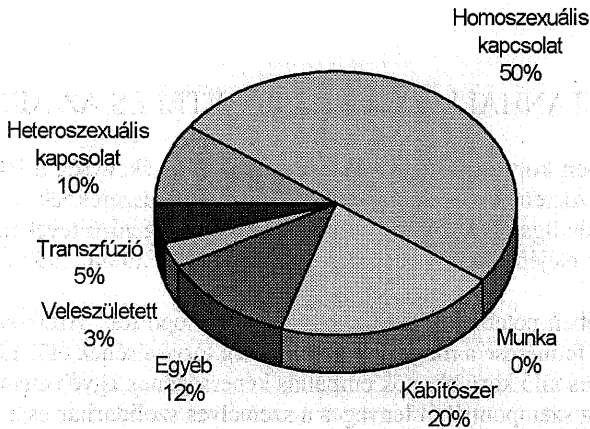
A különféle egyetemi karok hallgatóinak csoportmunkája hasznosan egészíti ki egymást az ifjúsági „célcsoport”, és annak sajátos szociális-pszichológiai jellemzőinek és gondjainak azonosítása érdekében. Egy széleskörű, több egyetemi karra kiterjedő AIDS-ről szóló kutatás lehetőségeinek feltérképezésére úgynevezett „omnibusz-kérdőívet” állítottunk össze 176 egyetemi hallgató részére 1993-ban a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen. Az alábbiakban a kérdések és a hallgatói válaszok megoszlása szerepel.

Az első AIDS-szel kapcsolatos kérdés a következő volt: *Véleménye szerint egy a miénkhöz hasonló mentalitású „átlagos országban” az AIDS-fertőzés eredete a kilencvenes évek elején.*

Amennyiben nem fedezik fel a betegség hatékony leküzdésének eszközeit elleneszerét, illetve oltóanyagát, mi az előrejelzése a 2000-es évek elejére?

A beérkezett válaszokból az derül ki, hogy a megkérdezett hallgatók valamivel kevesebb, mint fele 1993-ban azon a véleményen volt, hogy a homoszexuális kapcsolat révén majdnem azonos arányban kapnak AIDS-fertőzést a 2000-es évek elején, mint a kilencvenes évek első felében. A megkérdezettek valamivel több mint fele (93 fő) szerint az arány nagyobb lesz.

Az AIDS-fertőzés okainak előrejelzése az 1990-es évek közepén

A heteroszexuális eredetű fertőzés növekedését jelentős mértékben jelezték előre: a megkérdezettek 40 %-a szerint másfélszer nagyobb lesz ez az arány, mint a kilencvenes évek első felében. Akkori válaszadóink szerint a kábítószerfogyasztók közös fecskendőhasználatá miatti fertőzés csökkenni fog. Az egyetemi hallgatók szerint a transzfúzió általi fertőzés lényegesen kevesebb lesz 2000 után, mint évtizedünkben. Az egyéb fertőzésforrások jelentőségét is csökkenőnek tartották.

A modul összefoglalásaként megállapítjuk, hogy az úgynevezett deviáns és véletlenszerű fertőzés szerepét csökkenőnek ítélték, a heteroszexuális kapcsolatban szerzett fertőzést pedig a jövőben fenyegetőbbnek tartották.

A következő kérdésünk: *Van-e tudomása vagy bármilyen tapasztalata a környezetében olyan fiatalról, aki az AIDS fenyegetése miatt esetlegesen változtatott kockázatos szexuális szokásain? (Válaszok: igen, nem.) Ha van, az Ön általt ismert személyek hány százaléka?*

A fertőzés véletlenszerű mechanizmusának ismeretében az Ön által ismert egyetemi hallgatók hány százalékáról feltételezi, hogy az AIDS-fertőzés szempontjából kockázatos szexuális magatartást folytat?

A diákok csaknem fele szerint környezetükben 15 %-nál kevesebb fiatal csökkentte kockázatos szexuális magatartását az AIDS-fenyegettség miatt. Az utolsó kérdésre adott válaszokból kiderül, hogy válaszadóink felének feltételezése szerint csupán kevés fiatal (legfeljebb nyolc százalék) folytat az AIDS szempontjából kockázatos szexuális magatartást. A válaszadók másik fele szerint a fiatalok lényegesen nagyobb csoportja veszélyeztetett: átlag 13,2 %, nagy szóródással.

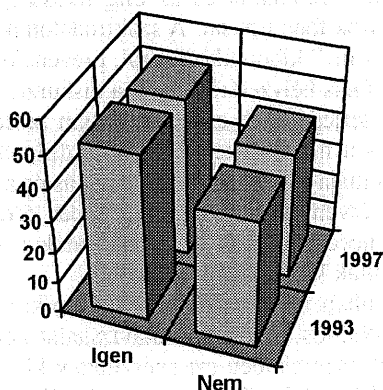
Következő kérdésünk a legáltalánosabb fertőzési módokkal kapcsolatos ismeretekre vonatkozott az alábbi megfogalmazásban. *Véleménye szerint milyen jól tájé-*

kozott az AIDS-fertőzés heteroszexuális úton való terjedése terén? (Lehetséges válaszok: 1. Egyáltalán nem 2. Valamelyest 3. Többé-kevésbé 4. Teljes mértékben.)

1993-ban a mintacsoport mintegy 80 %-a elolvasta az előző időszakra vonatkozó AIDS-megelőzési tájékoztatót. A csoport tagjai ugyanekkora arányban tartották magukat alkalmasnak AIDS-megelőzési felvilágosítás nyújtására. Néhányuk szerint az oktatás megkezdése előtt az ismeretek felfrissítésére lenne szükségük, mivel csupán 60 %-uk érezte tudását aktualizálhatónak.

A felmérés e szakaszának utolsó kérdése: *Elképzelhetőnek tartja-e, hogy egyetemi hallgatóként veszélyeztetett fiatalok körében egészségügyi megelőző és egészségvédő önkéntes munkát végezzen?* (Lehetséges válaszok: igen, nem)

Elképzelései az AIDS megelőzését célzó munkával kapcsolatban

Megállapítjuk, hogy a megkérdezettek 1993-ban „modálisan többé-kevésbé” voltak tájékozottak az AIDS heteroszexuális úton való terjedésének módjairól, 1997-ben viszont modálisan már „teljes mértékben”. Ugyanakkor viszont nem adtak nagyobb arányban „igen” választ az utolsó kérdésre.

Az alábbi kijelentések esetében a férfiak aránya nagyobb a nők arányánál:

- A férfiak kedvezőbben ítélik meg az AIDS-fenyegettség hatására megváltoztatott szexuális magatartás arányát környezetükben, magasabb arányban feltételezik a veszélyeztetett fiatalok szexuális szokásainak megelőző jellegű megváltozását.
- A férfiak nagyobb számban olvasnak felvilágosító irodalmat.
- A férfiak nagyobb számban gondolják, hogy időszerű ismerettel rendelkeznek e témában.
- A férfiak nagyobb számban tartják képesnek magukat kortársaik közötti megelőző tájékoztató munka végzésére.
- A férfiak nagyobb számban gondolják, hogy a jövőben a heteroszexuális kapcsolatok jelentik a fertőzés fő forrását.

Több nő gondolja viszont, hogy

- ismereteik kiterjednek a heteroszexuális úton terjedő fertőzés pontos veszélyeire,
- készen állnak önkéntes tájékoztató-megelőző munkára,
- kedvezőbben ítélik meg társaik hasonló hajlandóságát,

– úgy tartják, hogy a jövőben a homoszexuális kapcsolatok jelentik a fertőzés fő forrását.

A kutatás sajnálatos módon megerősítette az alábbi negatív összefüggést: az önkéntes munkára való képesség és tapasztalat egyfelől, illetőleg az erre való hajlandóság, másfelől nem mutatnak pozitív korrelációt.

Kolozsi Béla

DEVIANCIA-VIZSGÁLAT

Az alkoholfogyasztás, a narkománia és az öngyilkosság az úgynevezett öndesztuktív beilleszkedési zavarok főbb típusai. A szakirodalomban több mint három évtizede hazai „devianciajárvány” kibontakozásáról, prevenció és terápia, személyre és családra szóló segélynyújtás helyzetéről folyik a diskurzus.

A deviancia-jelenségek terjedésének szinte korlátlan piacot jelent az ifjúkor. Az önállósodás, felnőtté válás a nemzedékek közötti konfliktusok és az ifjúsági szubkultúrák klasszikus problémája mellett a rendszerváltás és a társadalmi modernizáció katalizátor hatásai is érvényre jutnak. Talán éppen erre éreztek rá azok a tanárjelölt hallgatók, akik nevelésszociológia gyakorlatuk témájának a gimnazisták ilyen irányú szokásaira voltak kíváncsiak.

Öt debreceni gimnáziumban folytattunk kérdőíves mikrovizsgálatot 1998 áprilisában. A kérdőívhez az 1995-ös Európai Iskolavizsgálat kérdéseiből vettünk át. A hallgatók érdeklődésüknek megfelelően ezt egészítették ki plusz kérdésekkel. Elsősorban a 16-17 évesek dohányzási, alkoholfogyasztási és droghasználati szokásaira kerestek válaszokat. Az iskolákban felvett adatok értékelését a *Kossuth Lajos Tudományegyetemen* zajló nevelés- és művelődéstudományi doktori program keretében készítettük el.

Az intézményvezetők egy-egy középiskolai második osztályban járultak hozzá a vizsgálat elvégzéséhez. Az így kialakult mintába városi viszonylatban két „elit”-nek számító, egy „erős” tagozatos, egy egyházi és egy átlagos gimnázium tanulói kerültek. A teljes minta 149 fő volt; születési évük 1981 és 1982, a nemek aránya 37 fiú és 112 lány. Családi helyzetük alapján 131-en élnek teljes, 15-en csonka családban, egy fő intézetet jelölt meg, és ketten nem válaszoltak.

A cigarettával, itallal, droggal való megismerkedésükre és az első fogyasztásukra a következő eredményt kaptuk:

	Cigaretta	Alkohol			Drog
		Sör	Bor	Tömény	
Jelzett első fogyasztások esetei	85	50	68	77	58
Rendszeres fogyasztás	35		79		-

A továbbiakban a dohányzásra nem térünk ki, mivel bár fizikai és mentálhigiénés szempontból problematikusnak tekinthető pszichostimuláló szer, tartós fogyasztása személyiségváltozást nem okoz, így nem tartozik a devianciát kiváltó elemek közé. Érdeklődésünk így az alkoholra és a drogra irányult. Az alkohollal való megismer-